

MUISTIO

1/ 2009

MIELENTERVEYS- JA PÄIHDETYÖN SEUDULLINEN KEHITTÄMINEN LAPIN
SAIRAANHOITOPIIRIN ALUEELLA JA
LASTEN JA NUORTEN PSYKOSOSIAALISTEN ERITYISPALVELUJEN SEUDULLINEN
KEHITTÄMINEN LAPISSA -HANKKEIDEN OHJAUSRYHMÄN KOKOUS

Aika   Torstai 19.3.2009 klo 13.00–15.00

Paikka   Tirolisali, Rovakatu 2, Rovaniemi

Paikalla: Ansala Matti, apulaiskaupunginjohtaja, ohjausryhmän pj.
Häikiö Mikko, kehittämispäällikkö, LSHP
Koivupalo Maarit, sosiaalityöntekijä, Turvanen
Liinamaa Riitta, osastonhoitaja, Rovaniemen kaupunki
Oinaala Markku, johtava lääkäri, Rovaniemen kaupunki
Ollonen Anne, sosiaaliterapeutti, Rovaniemi
Peisa Timo, johtava lääkäri, Ranuan kunta
Pekkala-Vilhunen Helena, perusturvajohtaja, Ranuan kunta
Valve Sirkku, projektityöntekijä, Lapin sairaanhoitopiiri
Virtanen Matti, johtaja, Lapin päihdekliniikka
Virta Pertti, johtaja Perhe- ja mielenterveysklinikka Lapponia
Ylläsjärvi Ulla, johtava lääkäri, Kolarin kunta
Posio Jorma, projektipäällikkö
Tallavaara Marja-Sisko, projektipäällikkö
Maria Martin, sihteeri

Poissa   Alasalmi Aila, perusturvajohtaja, Kittilän kunta
Alaräisänen Timo, perusturvajohtaja, Kemijärven kaupunki
Asikainen Leena, lehtori, RAMK
Hautala Seija, perusturvajohtaja, Sallan kunta
Kilpeläinen Auvo, sosiaali- ja terveysjohtaja, johtoryhmän pj.
Koivumaa-Honkanen Heli, professori, LSHP
Kostamo-Pääkkö Kaisa, kehitysjohtaja, Poske
Muotka Mervi, psykologi, Muonion-Enontekiön ktt:n ky
Niskala Asta, kehittämispäällikkö, Poske
Nuortimo Marja, psykologi, Rovaniemen kaupunki
Ojanaho Erja, ylihoitaja, tulosaluejohtaja, Lshp
Pihajoki Raisa, johtava lääkäri, Sodankylän kunta
Salminen Päivi, sosiaalijohtaja, Utsjoen kunta
Terävä Helena, psykiatrian tulosaluejohtaja, Lapin sairaanhoitopiiri
Väyrynen Sanna, tutkija, Lapin yliopisto

Käsiteltävät asiat:

1. **Kokouksen avaus**

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13:04 ja toivotti kaikki tervetulleiksi. Todettiin läsnäolijat sekä kokouksen päätösvaltaisuus ja lainvaltaisuus.

2. **Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen**

Edellinen kokous oli yhteinen johtoryhmän kanssa. Hyväksytään edellisen kokouksen muistio.

3. **Hankkeiden tilannekatsaus: toiminta ja talous**

Jorma Posio: Mielenterveys- ja päihdehanke.

- ◆ Selvitys lääninhallitukseen 12.3.2009. (Liite 1)
  - Time Out! Aikalisä alkaa olla loppusuoralla. Talentia palkinnut toimintamallin hyvänä käytäntönä
  - UULA-hankkeen kanssa IP-pohjainen depressiokouluryhmä, siitä myönteisiä kokemuksia
  - Muurolan sairaalaan on hankittu videoneuvottelulaitteet
  - Kuntoutus- ja asumispalveluista on tulossa seminaari 19.5.
  - Työkykyisyys: mm. päihdeneuvojakoulutus työterveyshoitajille
  - Hallinto- ja strategiat: Sirkku on kiertänyt kunnissa. Alkoholiohjelman mukaisia kumppanuussopimuksia kirjoitetaan taas huhtikuun alussa. Saamenkielinen päihdemateriaali on nyt valmis ja saamenkieliset työntekijät on kartoitettu.

Keskustelua:

- Mate-työryhmän rooli? Kuntakierrokset edessä – kaikki kunnat tullaan käymään läpi, alustus Mieli2009 työryhmän ehdotuksista, alkoholiohjelman mukaisista kumppanuussopimuksista ja hyvinvointiohjelmista. Ensi syksynä alueelliset seminaarit, joissa näitä asioita käsitellään enemmän alueiden kuntien kanssa. Pohjatyönä kuntastrategioiden laatimiseen. Ehkäisevän päihdetyön ja terveyden edistämisen yhdyshenkilöitä on, mutta ehkäisevän mielenterveyshyönteistyön työntekijöitä ei ole.
  - Käsitellään näitä asioita enemmän kohdissa 6. ja 7.
- ◆ Talous mt-hankkeen osalta. (Liite 2)
  - Tehty tiliöintitarkennus, koska rahaa kuluu eri tavalla kuin suunniteltu.
  - Taloustilanne tullaan arvioimaan toukokuussa, siinä vaiheessa voidaan tarkentaa syksyn suunnitelma.

Marja-Sisko Tallavaara: LAPSYKE-hanke

- ◆ Tilannekatsaus 19.3.2009 (Liite 3)
  - Keskeinen tavoite videoneuvottelujen edistäminen

- Ensi- ja turvakodin kanssa aloitettu yhteistyö videoneuvottelun käytöstä jälkitapaamisissa
- Rovaniemen perheneuvola on aloittamassa asiakastyön videoneuvottelukokeiluna Ranualla suoraan asiakkaan kotiin
- Sisällöllisesti videoneuvottelusta on saatu hyviä kokemuksia.
- Perheintervention kolmas kurssi on menossa, nuorten stressinhallintaohjaajia on valmistunut 28. Ryhmiä on järjestetty ja järjestetään edelleen kouluissa
- Friends-ohjaajakoulutuksia järjestetty Kittilässä, Rovaniemellä ja Ranualla
- Nuorten Aikalisä -toimintamallin kehittäminen yhteistyössä Kemijärven/Iitä-Lapin ammattiopiston kanssa, kehittämispäivä Kemijärvellä 30.3.2009
- Kotisivuille päivitetty mm. tilastotietoja.
- Painopiste talouden osalta näkyy painotuksena kevätkauteen, kun työntekijöitä on palkattu myöhemmin.

Keskustelua:

- Nuorten ehkäisevästä mielenterveystyöstä: Nupin ja koulutoimen näkökulmasta. Kouluhuollossa on iso oppilashuollon kehittämishanke, mutta ei ole kiinnittynyt tähän?
  - Panostettu eri asioihin ja siirtymävaiheisiin.
- Näin isossa kaupungissa 1 kokonainen sairaanhoitaja ja 1/3 psykologi ei riitä. Myös kuraattoreita on vähän.
- Ohjaus jatkohoitoon? Kaupunginresurssit eivät tule riittämään tällaiseen. Esim. Oulussa 2000-luvun alussa iso hanke, Jorvin sairaalassa myös iso hanke siihen, että puututtaisiin siellä missä asiakas on, eikä ohjattaisi eteenpäin.
- Matalankynnyksen toimintakin tässä ammattilaisten tekemää eikä enää ennaltaehkäisevää. Laura ja Ristiina tehneet hyvää työtä, muttei arkityössä työntekijöillä ei riitä aikaa vastaavaan työhön.
- Viive on vuosia, koulun arkityö ja ennaltaehkäisevä työ siellä olisi se, mihin pitäisi panostaa, jotta avuntarpeet huomattaisiin aikaisemmin.
- Kuraattorit ym. viestittäneet, että kaipaavat avuksi tukea ja jalkautumista erityistyöntekijöiltä → mahd. ehdotus koulutyön tukemiseksi kaupungille.
- Perhe mukaan alusta lähtien – resurssia tarvittaisiin siihen lisää. Valintakysymys – nyt se resurssi on erikoissairanhoidossa, voisiko sitä painopistettä siirtää varhaisemmaksi.
  - Mielenterveysstrategian yhteydessä tämä tulee kaupungille pohdittavaksi.
- Vaativia mielenterveyden ongelmia on jo tullut esiin hankkeessa tehdyssä asiakastyössä.
- Jos mennään ennalta ehkäisevän työn puolelle, pitäisi opettajien olla keskiössä ja Friends-koulutus tähän hyvä avaus. Yhteistyö koulun riviopettajiin ei ole helppoa, eivätkä he välttämättä halua ottaa tällaista roolia.
- Työtä pitää tehdä monella tasolla.

- Uusi lastensuojelulaki velvoittaa myös opettajia tekemään lastensuojeluilmoituksia, opettajat näkevät vaikeaksi puuttua tällaisiin asioihin. Mutta tämänkin tyyppisissä asioissa opettajat kaipaavat koulutusta.
- Timo Peisa: Sektori- ja portaat ylittävä yhteistyö tiedetään vaikeaksi ja näissä hankkeissa tehty työ on erityisen hyvää. Kaiketi hankkeissa tapahtuneeseen kehittämiseen voidaan olla tyytyväisiä.

Merkitään hankkeiden tilannekatsaukset ja käyty keskustelu tiedoksi.

4. Ohjaus- ja johtoryhmän hankearviointi

Maria Martin: Mielenterveyshankkeiden arviointi – vastaajina ohjaus- ja johtoryhmän jäsenet (Liite 4)

Keskeisimmät ongelmat koulutusten osalta ja menetelmien juurtumisessa asenteet ja johdon tuen puute. Videoneuvottelujen käytössä on myös puutteita välineiden osalta ja käytön tuen osalta.

Keskustelua:

- Olisi mielenkiintoista tietää kouluttautuneiden näkemyksiä – yhtenevätkö ohjaus- ja johtoryhmien näkemysten kanssa?
  - Kysely sinne on tulossa.

5. Kevätseminaari Levillä 23.–24.4.09

Ohjelmaluonnos

- ◆ Johtoryhmän kokous seminaarin yhteydessä 23.4. klo 12–13.
- ◆ Ministeriöstä on tulossa Maria Vuorilehto. Johdantopuheenvuoro Mieli2009-ohjelmaan.
- ◆ Iltapäivällä työpajat
- ◆ Perjantaina työpajojen läpikäynti ja kommenttipuheenvuorot Maria Vuorilehdolta ja Marjatta Kihniältä.
- ◆ Videoneuvotteludemo depressiokoulun osallistujan kanssa.

Keskustelua:

- ◆ Helena Pekkala-Vilhunen joutuu perumaan oman puheenvuoronsa.
- ◆ TAPPO-työryhmän esitysten läpikäynti? Tärkeä kuntia kiinnostava asia otettava mukaan ohjelmaan. Kaavaillaan aika pitkälle palvelujärjestelmään liittyviä linjauksia.
- ◆ Kohderyhmä
  - Kohdennus tänä vuonna nimenomaan johtaville viranomaisille ja luottamushenkilöille. Paikalle saaminen voi olla vaikeaa. Luottamushenkilöillä on niin paljon menoja, että heillä ei oikein ole aikaa.
  - Työntekijät toki myös mukaan aivan yhtälailla
  - Konkretiaa lisää.

Tässä jo eväitä siihen, miten ohjelmaa voitaisiin työstää eteenpäin.

6. **Mieli 2009 -työryhmän ehdotus mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015**

Liite 5A: Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma

Liite 5B: Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma diaesitys. Jorma Posio

Painotukset ja periaatteet:

1. Asiakkaan aseman vahvistaminen
2. Ehkäisy ja edistäminen
3. Palvelujen integroiminen
4. Ohjaustoiminnan vahvistaminen

Työryhmä esittää, että valtioneuvosto antaa periaatepäätöksen mielenterveys- ja päihdetyöstä vuonna 2009

→ turvataan kehittäminen ja siihen rahoitus

Keskustelua:

- ◆ Sosiaalityön näkökulmasta huolestuttaa sosiaalityön asema – mm. sanamuodot kuviossa (Suojasalmi) ”Hoitopainotteinen”.
- ◆ Esim. selviämisasema toiminta tulisi liittää sosiaali- ja terveystieteiden keskeiseen kokonaisuuteen?
  - ERVA-alueet. Toimenpidesuunnitelmaa ei ole vielä tehty, joten tarkemmin ei tiedetä, että mitä esim. ERVA-alue tällä alueella tarkemmin tarkoittaa mt- ja päihdekysymyksissä.
- ◆ Perusterveydenhoitoa pitää kehittää ensin, ennen kuin päästään vähentämään laitoshoidon määrää.
- ◆ Mieli2009-ohjelma lähtee siitä, että mielenterveystyö kuuluu kaikille, eli kaikessa ja kaikkien olisi otettava huomioon myös mielenterveyskysymykset.

Liite 5C: Tiivistelmä: Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma – yhteiset linjaukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015.

Keskustelua:

- ◆ Mitä muutoksia perustason koulutuksessa tapahtuu, jotta mielenterveys- ja päihdetyö keskittyisivät samaan matalan kynnyksen pisteeseen?
  - Toisaalta kuitenkin kehittyä kaikenlaisia erilaisia menetelmiä ja toisaalta ajatellaan, että pitää hoitaa kaikkia vauvasta vaariin. → Tulee varmaan pitkä koulutus?
  - Oli koulutusta tai ei, nämä haasteet tulevat vastaan.
  - Koulutusehdotuksia on, mutta niiden toteutuminen jää arvoitukseksi.
- ◆ Alkoholiverotuksen korottaminen yksi selkeä ehdotus, joka tulee tapahtumaan.
- ◆ Tällä hetkellä palvelujärjestelmässä pyritään hakemaan aina oma erityisasiantuntija joka asialle, tulevaisuudessa sitä ei olisi.

- ◆ Monissa asioissa auttaa erittäin paljon se, että joku ylipäättään puuttuu. 70%:sti vaikuttaa se, miten kohtaat asiakkaan.

7. Tervein mielin Pohjois-Suomessa -hanke ja Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveysterveystoimet -hanke (Liite 6)

Sairaanhoitopiiri on tehnyt eilen myönteisen päätöksen Tervein mielin Pohjois-Suomessa -hankkeeseen osallistumisesta.

- ◆ Yhteisiä painopistealueita: Mielenterveys- ja päihdestrategioiden laatiminen, mielenterveys- ja päihdekuntoutuksen kehittäminen.
- ◆ Jatkumo Lapissakin tehdylle työlle.
- ◆ Hankkeiden käynnistymisen osalta on ensimmäinen kokous 2.4.2009.

Keskustelua:

- ◆ Mitä tarkoittaa konkreettisesti täällä Tervein Mielin Pohjois-Suomessa hanke?
  - Lapin alueelle on suunniteltu 3 työntekijää. Kaikkiaan 16 työntekijää suunniteltu koko hankkeeseen. Hyvien käytäntöjen juurruttaminen keskeisessä osassa.
- ◆ Mitä menetelmiä on käytössä ja mitä olisi jatkossa syytä olla käytössä? Eli mitä on ne menetelmät, joita tulisi kouluttaa ja juurruttaa enemmänkin. → Mieluummin vähän ja tehokkaasti levitettyjä menetelmiä kuin paljon ja vähän juurrutettuja.
  - Tervein mielin – välisuomessa tehdään kysely ja annetaan suositukset siitä, mitä pitäisi tehdä.
  - Menetelmäpaljous ei välttämättä hyvä asia. Tärkeää pysähtyä miettimään, mitä otetaan levitettäväksi.
- ◆ Etu laajassa hankkeessa siinä, että pystyy katsomaan myös muiden alueiden osalta ja katsomaan kokemuksia myös heidän osaltaan.
- ◆ Ei suljeta pois uuden kehittämistä.

Todetaan tiedotetuksi Tervein Mielin -hankkeesta.

Tiedoksi: Psykososiaalisten hankkeiden osalta suunnitellaan myös Lapin Kasteeseen liittyen hanketta.

8. Seuraava kokous

15.9.2009 klo13–15.

9. Muut asiat

Ei muita asioita.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:03 ja toivotti ohjausryhmäläisille hyvää kevättä.